

NE DĖL ŽALIO VYNO

chor. V. Mačiulskio
muz. N. Sinkevičiūtės
žodž. liaudies

Kalėdos – viena svarbiausių ir laukiamiausių švenčių. Su jomis susiję daug gražių tradicijų: nuo šv. Andriejaus dienos, per visą ilgą advento laikotarpį, džiaugsmingas Kalėdų ir Naujųjų metų sutikimo šventes iki pat Trijų karalių apstu senovinių papročių, apeigų, liaudies tautosakos ir žaidimų. Šie kalendoriniai žaidimai ilgai išliko gyvi Dzūkijoje, kur gyvavo turtinga apeiginė tautosaka. Pagal liaudies kalendorių žmonės juos vadindavo advento–Kalėdų žaidimais.

Ryškiausi šios grupės pavyzdžiai – žaidimai „Atvažiuoja žolynai“¹, „Prūsas (Kepa prūsas pečių)“², „O jau mano mielas“³. Advento žaidimo „Atvažiuoja žolynai“ variante, užrašytame Alytaus rajone, tekstas iliustruojamas judesiais ir vaidyba. Kitokios formos, bet panašios paskirties – žaidimas „Prūsas (Kepa prūsas pečių)“. Jame gausu vaidybos, bet svarbiausias šio žaidimo veiksmas – piršlybų imitacija.

Savo paskirtimi panašus žiemos ciklo žaidimas „O jau mano mielas“. Pasak pateikėjos M. Karlonienės, g. apie 1881 m. Ricielių kaime, Varėnos rajone, žaidžiant žaidimą merginos susėsdavo ant suolo, o vienas vaikas gulėdavo lovoje. Merginos dainuodavo:

O jau mano mielas
Ankstų rytų kelias.
Ne dėl žalio vyno –
Dėl žalio žoly(no).

Vaikas vaidindamas keldavosi iš lovos, prausdavosi. Tolesniuose posmuose merginos apdainuodavo, kaip bernelis marškinėlius velkas, žiponėlį segas, kepurėlį dedas. Ką dainuodavo merginos, tą vaizduodavo vaikas. Dainuojant merginoms paskutinį posmą:

O jau mano mielas
In mergelį joja.
Ne dėl žalio vyno –
Dėl žalio žoly(no).

vaikas raitas ant lazdos įbėgdavo į merginų būrį ir išsirinkdavo kurią nors vieną.

Pagrindiniai advento–Kalėdų periodo žaidimų elementai – dainuojamojo teksto imitacija ir žaidėjų pasirinkimo, suporavimo momentas.

Šokis „Ne dėl žalio vyno“ sukurtas remiantis advento–Kalėdų žaidimų papročiais ir skirtas koncerto pradžiai. Visas šokis – vaikino ir merginos gražus bendravimas, kuris šokio

¹ Urbanavičienė D. *Lietuvių apeiginė etnochoreografija*. Vilnius: Lietuvos muzikos akademija, 2000, 287.

² Ten pat, 288.

³ *Atvažiuoja Kalėdos*. Prengė S. Valiulytė, N. Marcinkevičienė, E. Venskauskaitė. Vilnius: LLKC, 2000, 129.

pabaigoje vainikuojamas poros sudarymu. Šokiui muziką parašė Nijolė Sinkevičiūtė. Ji yra devynių dalių. Muzikos metras – mišrus: 2/4; 3/4 ir 4/4. Žodžiai – liaudies. Šokį pirmą kartą atliko Klaipėdos universiteto Choreografijos katedros studentų ansamblio „Vėtrungė“ šokėjai 2010 metais Klaipėdoje. Masiškai šokis buvo atliktas Baltijos šalių studentų šventėje „Gaudeamus – XVI“ (2011 m., Vilniuje).

Viso šokio metu šokėjų rankos nuleistos liemens šonuose: vaikinų delnai suspausti į kumščius, o merginų – laisvai.

Šokio žingsniai

Pirmasis žingsnis.

Atliekamas pavieniui ir poroje.

Žingsnis sudarytas iš sumušimų kulnais, trigubojo ir pristatomųjų žingsnių.

Trunka 3 taktus ir atliekamas grojant 1–5-ąją ir 9-ąją dalis. Metras – mišrus: 2/4, 3/4, 4/4.

1 taktas – 2/4

Du kartus sumušti įtemptų kojų kulnais į grindis.

2 taktas – 3/4

„Viens-ir-du“ – pradant dešine koja šokti trigubą žingsnį pirmyn;

„trys“ – kaire koja žengti paprastą žingsnį pirmyn.

3 taktas – 4/4

Dešine koja šokti du pristatomuosius žingsnius pirmyn.

Toliau žingsnį kartoti nuo pradžios.

Žingsnis atliekamas pirmyn, atgal ir į šoną. Atlikdami žingsnį poroje, šokėjai stovi pasisukę dešiniu petimi vienas į kitą.

Antrasis žingsnis.

Atlieka tik vaikinai.

Žingsnis susideda iš skėstinio ir glaustinio liuksnių, trigubojo bei pristatomųjų žingsnių. Trunka 3 taktus ir atliekamas grojant 7-ąją dalį. Metras – mišrus: 2/4, 3/4, 4/4.

Pradinė padėtis – rankos nuleistos žemyn ir sugniaužtos kumščiais.

1 taktas – 2/4

„Viens“ – šokti skėstinį liuksį vietoje, įtemptomis rankomis suploti aukštai virš galvos;

„du“ – šokti glaustinį liuksnį ir dar kartelį pakartoti plojimą virš galvos.

2 taktas – 3/4

„Viens-ir-du“ – šokti trigubą žingsnį pirmyn, įtemptas rankas suspaustais kumščiais
leisti iki pečių aukščio;

„trys“ – kaire koja žengti paprastą žingsnį pirmyn.

3 taktas – 4/4

Dešine koja šokti du pristatomojus žingsnius pirmyn, rankas nuleisti žemyn.

Toliau žingsnį kartoti nuo pradžios.

Šokio eigoje kartais pristatomieji žingsniai atliekami pirmyn arba atgal.

Trečiasis žingsnis.

Atlieka tik merginos.

Žingsnis susideda iš vilkelio, pristatomojo žingsnio, sukinio ir pritūpimo.

Trunka 3 taktus ir atliekamas grojant 6-ąją dalį. Metras – mišrus: 2/4, 3/4, 4/4.

Pradinė padėtis – rankos laisvai nuleistos žemyn.

1 taktas – 2/4

Pradedant kaire koja vilkeliu apsisukti ratą kairėn.

2 taktas – 3/4

„Viens-du“ – kaire koja žengti žingsnį kairėn;

„trys“ – įtūpiant pristatyti dešinę koją prie kairės.

3 taktas – 4/4

„Viens-du“ – pradedant kaire koja, dviem paprastaisiais žingsniais apsisukti ratą kairėn;

„trys“ – įtūpiant žengti kaire koja kairėn;

„keturi“ – pritūpiant pristatyti dešinę koją prie kairės.

Toliau žingsnį kartoti į kitą pusę.

Viso šokio metu šokėjų rankos žemai, tik vaikinių – suspaustos į kumščius.

Šokio eiga

Šokio pradžioje 4 poros sustoja dešiniajame, o kitos 4 – kairiajame scenos užkulisiuose (1 brėž.).

Ižanga (22 tkt.)

Grojama šokio ižanga.

Metras – 3/4.

1–11 taktas

Pauzė.

12–14 taktas

1-asis, 2-asis ir 3-iasis vaikinai 9-iais paprastaisiais žingsniais sueina į sceną (2 brėž.) ir lieka pasisukę nugarą į žiūrovus, stovėdami 2-ąja kojų pozicija.

15–18 taktas

4-asis, 5-asis ir 6-asis vaikinai 9 paprastaisiais žingsniais eina į sceną, pasisuka nugarą į žiūrovus, lieka stovėti 2-ąja kojų pozicija (3 brėž.).

19–21 taktas

Metras 4/4.

7-asis ir 8-asis vaikinai 12 paprastųjų žingsnių eina į sceną, pasisuka nugarą į žiūrovus ir lieka stovėti 2-ąja kojų pozicija (4 brėž.).

22 taktas

Pauzė.

Merginų atėjimas (8 tkt.)

Grojama pirmoji dalis.

1–4 taktas

Metras – 3/4.

Vaikinai ramiai stovi vietoje. Merginos eina 12 paprastųjų žingsnių į sceną ir atsistoja prieš savo vaikus (5 brėž.).

5 taktas

Vaikinai liemeniu pasvyra dešinėn, o merginos ramiai stovi vietoje.

6 taktas

Vaikinai grįžta į pradinę padėtį, merginos ramiai stovi.

7-8 taktas

Vaikinai kartoja 5-6 takto judesius, tik liemeniu pasvyra kairėn ir baigia pradinę poziciją.

Merginos ramiai stovi vietoje.

Merginų šokis (6 tkt.)

Grojama antroji dalis.

1–3 taktas

*O jau mano mielas
anksti rytą kėlės.*

Pirmuoju žingsniu apie vaikiną šoka 5-oji mergina (6 brėž.).

Kiti šokėjai stovi vietoje.

5–6 taktas

*Ne dėl žalio vyno,
dėl žalio žolyno.*

5-oji mergina kartoja 1–3 takto judesius.

Pirmuoju žingsniu pradeda šokti 1-oji, 2-oji, 3-ioji, 4-oji ir 6-oji merginos (7 brėž.).

Kiti šokėjai stovi vietoje.

Vaikinių įsitraukimas į šokį (6tk.)

Grojama trečioji dalis.

1–3 taktas

*O jau mano mielas
baltai veidą prausė.*

Pirmuoju žingsniu apie savo vaikus šoka visos merginos. Apėjusios pusę rato, jos trigubojo žingsnio metu (2 takto skaičius „trys“) pasisuka pusę rato per dešinę petį ir atbulos šoka 2 pristatomuosius žingsnius ta pačia kryptimi (8–9 brėž.).

Vaikinai 4 lėtais paprastaisiais žingsniais vietoje pasisuka 3/4 rato per dešinę petį.

Lieka merginos pasisukusios dešiniu, o vaikinai – kairiu petimi į žiūrovus (10 brėž.).

5–6 taktas

*Ne dėl žalio vyno,
dėl žalio žolyno.*

Pirmuoju žingsniu šokėjai šoka atbuli atgal (tolsta poroje vienas nuo kito), 2 pristatomaisiais žingsniais žengdami į šoną apsisuka vietoje ratą dešinėn (10–11 brėž.).

Apsižiūrėjimas (6 tkt.)

Grojama ketvirtoji dalis.

1–2 taktas

O jau mano mielas

Šokėjai šoka *Pirmojo žingsnio* 1–2 takto judesius pirmyn (12 brėž.).

3 taktas

marškinėlius vilkos.

„Viens-du“ – dešine koja šoka pristatomąjį žingsnį ir pasisuka 1/4 rato per kairį petį;

„trys-keturi“ – kaire koja šoka pristatomąjį žingsnį ir dar pasisuka 1/4 rato per kairį petį.

Vaikinai šoka veidu pro žiūrovus ir į scenos gilumą, o merginos – atvirkščiai (13–14 brėž.).

5–6 taktas

*Ne dėl žalio vyno,
dėl žalio žolyno.*

Šokėjai atbuli šoka *Pirmuoju žingsniu* (15 brėž.) ir 2 pristatomaisiais žingsniais apsisuka vietoje ratą dešinėn.

Krisniai poroje (6 tkt.)

Grojama penktoji dalis.

1–2 taktas

O jau mano mielas

Šokėjai šoka *Pirmojo žingsnio* 1–2 takto judesius pirmyn.

3 taktas

žiponėlių segės.

„Viens-ir-du“ – sulenktą dešinę koją kryžiuoja prieš kairę, o kaire žengia į šoną ir pasisuka 1/4 per dešinę petį (16 brėž.);

„ir“ – pasisukę poroje nugarą vienas į kitą, žengia vietoje dešine koja 2-ąja pozicija;

„trys-ir-keturi“ – sulenktą kairę koją kryžiuoja prieš dešinę, o dešine žengia į šoną ir pasisuka 1/4 rato per dešinę petį. Vaikinas šoka į scenos gilumą, mergina – į žiūrovus;

„ir“ – pasisukę poroje veidu vienas į kitą, vietoje žengia kaire koja 2-ąja pozicija.

5–6 taktas

*Ne dėl žalio vyno,
dėl žalio žolyno.*

Poroje suglaudę dešinius pečius šoka *Pirmąjį žingsnį* ratu kairėn (17 brėž.). Trigubojo žingsnio pabaigoje (2 takto skaičiaus „trys“ metu) pasisuka pusę rato dešinėn ir atbuli šoka 2 pristatomuosius žingsnius atgal.

Kepurėlė (6 tkt.)

Grojama šeštoji dalis.

1 taktas

O jau

Vaikinai atlieka 2 sumušimus kojų kulnais į grindis ir ties krūtine 2 kartus suploja rankomis. Merginos atlieka *Trečiojo žingsnio* 1 takto judesius (18 brėž.).

2 taktas

mano mielas

Vaikiniai, pradėdami dešine koja, šoka 1 pristatomąjį žingsnį dešinėn. Tuo pat metu dešine ranka nusiima skrybėlę ir prideda ją prie krūtinės.

Merginos šoka *Trečiojo žingsnio* 2 takto judesius.

3 taktas

kepurėlę dėjos.

Vaikiniai dešine koja žengia dešinėn („viens“), kaire koja žengia prieš dešinę („du“), dešine žengia dešinėn („trys“) ir ant jos pritūpia, o kairę įtemptą koją palieka kairėje ant pirštų. Tuo pat metu įtempta dešine ranka skrybėlę pakelia aukštin. Ties skaičiumi „keturi“ pritraukia kairę koją prie dešinės ir užsideda skrybėlę.

Merginos šoka *Trečiojo žingsnio* 3 takto judesius.

5–6 taktas

*Ne dėl žalio vyno,
dėl žalio žolyno.*

Vaikiniai ir merginos kartuoja 1–3 takto judesius, tik šoka kita kryptimi, vaikinai skrybėlę nukelia kaire ranka (19 brėž.).

Žirgas (6 tkt.)

Grojama septintoji dalis.

1–3 taktas

*O jau mano mielas
ant žirgelio sėdo.*

Vaikiniai šoka *Antrąjį žingsnį* pirmyn, tik pristatomaisiais žingsniais paeina pusę rato kairėn (20–21 brėž.).

Merginos žengia kaire koja kairėn (1 taktas), o dešine koja šoka trigubąjį žingsnį pirmyn (2 taktas) bei 2 pristatomaisiais žingsniais paeina pusę rato kairėn (3 taktas).

5–6 taktas

*Ne dėl žalio vyno,
dėl žalio žolyno.*

Vaikiniai šoka *Antrąjį žingsnį* atbuli atgal, tik 2 pristatomaisiais žingsniais paeina pirmyn (22 brėž.).

Merginos vienu vilkeliu per dešinę petį sukasi link žiūrovų, o trigubąjį žingsnį šoka atbulos atgal (nugara į žiūrovus). Toliau vilkeliu sukasi dešinėn į scenos gilumą ir pristatomąjį žingsnį su tūpsniu šoka link savų vaikinių.

Poros šokis (16 tkt.)

Grojama aštuntoji dalis.

Metras – 3/4.

1 taktas

„Viens-du“ – porininkai, suglaudę dešinius pečius, šoka 2 paprastuosius žingsnius pirmyn;

„trys-ir“ – žemais puspisrščiais šoka pristatomąjį žingsnį pirmyn ir porose pasikeičia vietomis.

2 taktas

Kartoja 1 takto judesius, tik takto pabaigoje (pristatomo ž. metu) pasisuka pusę rato dešinėn ir porose susiglaudžia kairiais pečiais (23 brėž.).

3–4 taktas

Šoka atgal 1-2 takto judesius.

4 takto pabaigoje pavieniui pasisuka pusę rato kairėn.

5–8 taktas

Suglaudę poroje dešinius pečius, 12 paprastaisiais žingsniais apsisuka 2 ratus kairėn.

5-oji, 6-oji, 7-oji ir 8-oji poros lieka arčiau avanscenos, o likusios – scenos kraštuose, vaikinai pasisuka dešiniu, o merginos – kairiu petimi į žiūrovus (24 brėž.).

9 taktas

Vaikinai ištiesia savo merginoms dešinę ranką.

10 taktas

Merginos uždeda savo dešinę ranką.

11–12 taktas

6 paprastaisiais žingsniais merginos, po sukabintomis poros rankomis, pasisuka 3/4 rato per dešinį petį (24 brėž.) ir poros lieka veidu į žiūrovus.

13–14 taktas

Porininkai susikabina dešinėmis rankomis pusiau suktiniui ir 6 paprastaisiais žingsniais pasisuka 3/4 rato kairėn (25 brėž.).

15 taktas

3 paprastaisiais žingsniais merginos pasisuka po sukabintomis poros rankomis 3/4 rato per kairį petį, vaikinai stovi vietoje (26 brėž.).

16 taktas

Šokėjai žengia 3 paprastuosius žingsnius atgal ir, paleidę sukabintas porose rankas, nutolsta vienas nuo kito.

Pabaiga (7 tkt.)

Grojama devintoji dalis.

1–3 taktas

*O jau mano mielas
in mergely jojo.*

5-oji, 6-oji, 7-oji ir 8-oji poros šoka *Pirmąjį žingsnį* pirmyn link savo poros ir krūtinės aukštyje susikabina abiem sulenktomis per alkūnes rankomis. 3 takto metu 2 pristatomaisiais žingsniais poros pasisuka pusę rato kairėn ir lieka stovėti poroje arti vienas kito (27–28 brėž.).

Kitos poros stovi vietoje.

4 taktas

Pauzė.

5–6 taktas

Ne dėl žalio vyno,

1-oji, 2-oji, 3-ioji ir 4-oji poros šoka *Pirmąjį žingsnį* ir, porose suartėję bei susikabinę abiem sulenktomis per alkūnes rankomis, šokėjai pasisuka 1/4 rato kairėn (29–30 brėž.).

Kitos poros stovi vietoje.

7 taktas

dėl žalio žolyno.

„Viens-du“ – 1-osios, 2-osios, 3-iosios ir 4-osios porų šokėjai kaire koja 1 pristatomu žingsniu pasisuka 1/4 rato kairėn, o kitos poros stovi vietoje;

„trys-“ – visi šokėjai dešine koja žengia 1 žingsnį atgal ir, poroje nutolę vienas nuo kito, lieka susikabinę abiem ištiestomis rankomis (31–32 brėž.).

„keturi-“ – visi perneša kūno svorį ant kairės kojos ir porose apsikabina vienas kitą - dešinę ranką deda porininkui ant peties, o kairę ant juosmens.

Kiek pastovėję nusilenkia žiūrovams ir išeina iš scenos.